NARRATIO RERVM MEMORABILIVM,

QVÆ PROPTER ADVENTVM Chriſtianiſſimi Inuictiſſimique *Henrici* III *Franciæ & Poloniæ Regis*, a totius orbis florentiſſima Venetorum Republica factæ ſunt.

Per Claudium Dorronium Pariſinum. V.I.D.

In labore gloria.

VENETIIS, M D LXXIIII.

BENEVOLO LECTORI

Claudius Dorronius. S. D.

QVVM ego Venetijs eſſem eo tempore quo Henricus III. Franciæ & Poloniæ Rex Chriſtianiſſimus atque Inuictiſſimus, ab ampliſſimo florentiſſimoque Venetorum Senatu exceptus eſt, videremque propter tanti principis aduentum eas res fieri, quarum ſimiles, nec in hiſtorijs maiorum legimus, nec a parentibus accepimus, nec ætate noſtra vidimus: non dubitaui omnia ſcribere, eaque ad noſtros mittere: exiſtimans eos quibus hæc videre non contigerat, ex hac narratione aliquam percepturos delectationem. Sed cum vir magnæ prudentiæ & authoritatis, eximiæ doctrinæ, & ſingularis eloquentiæ, Dominus Pibracus (quem boni doctique omnes tanti faciunt, quanti paucos mortalium) non ad ſolos Francos tam nouæ, & inauditæ rei lætitiam pertinere iudicaret, verumetiam communem Polonis in Henrico rege gloriam eſſe putaret: ſuaſit, vt quæ Gallicè ſcripſe-

ram, Latina facerem, vt Poloni Latinæ linguę non ignari, rem totam intelligere poſſent, & ampliſſimo Venetorum Senatui, florentiſſimæq. Reipub. ob tam ſingularem in Henricum regem beneuolentiam, ob tam propenſam in eum voluntatem, ob tantos, tamque eximios honores delatos, gratias haberent, atque cum Francis beneficium agnoſcentes, referre cogitarent: Dedi igitur operam, vt clariſſimi viri ſuaſioni, & quorundam expectationi ſatisfacerem: atque hæc quæ ab hinc triginta diebus in lucem emittere conabar, vbi primum edere conceſſum fuit, tibi, ſi quando otio abundares, legenda propoſui. Quæ ſi grata eſſe intellexero, ad maiora noſtra induſtria excitabitur: Viue, Vale.
Venetijs Calendis Septembris 1574.

In labore gloria.

NARRATIO.

QVVM ex ſuo regno Poloniæ in Franciã tendens, Henricus tertius Franciæ & Poloniæ Rex Chriſtianiſſimus & Inuictiſſimus, ad totius orbis florentiſſimum ampliſſimumque Venetorum Senatum litteras dediſſet, quibus ſignificabat ſe per hanc ciuitatem iter facturum, vt regno Franciæ confœderatam Rempub. viſitaret: miſſus eſt illicò a Senatu Viennam vſque, vir maximi ingenij & ſummæ prudentiæ Bonritius, vt denonciaret, quam gratus et iucũdus tanti Principis aduentus futurus erat; præterea de cuiuſque diei itinere Senatum certiorem faceret, admoneret etiam omnes præfectos vrbium, per quas Rex iter facturus erat, vt omnia ad tantum tamque potentem regem excipiendum neceſſaria diligentiſſimè parari curarent. Significatum quoque fuit ſingulis equitum & lanceatorum ductoribus, vt cum ſuis obuiam regi procederent: Deputati nobiles qui ſumptibus publicis alerent comitatum regium, currus & vehicula dari curarent, proſpicerent denique, ne quid tum regi, tum Francis omnibus deeſſet. Cum vero Rex huius Reipubl. fines ingrederetur, Hieronymus Mocenicus, vir fortiſſimus & clariſſimus, cum quingentis equitibus, & octingentis peditibus armatis, regem rerum geſtarum memoria apud omnes nationes percelebrem, excepit, exceptumque fideliſſimè eſt comitatus. Præter hos miſerat Senatus quatuor ſummæ tum authoritatis,

tum,

tum ſapientiæ viros, Andream Badoarium, Ioannem Michaelem, Ioannem Superantium varijs legationibus functos, & Iacobum Foſcarenum, qui anno ſuperiore claßi Venetorum præfectus fuerat: Hi cum prope Venſonam, totius Reipub. nomine regem excepiſſent, copias obtulerunt, quibus, ſi ita vellet, in regnum hæreditarium deduceretur, facultates etiam quibus vt ſuis vteretur. Neque profecto, ſi pater fuiſſet potuiſſent maiore cum reuerentia, neque, ſi frater maiore cum beneuolentia, neque, ſi princeps, cum maiore fide & alacritate eum excipere. Et non ſine cauſa tum Franci, tum Poloni ſe fælices iudicare poßint: Illi quidem, quod poſt immaturam Chriſtianißimi optimique regis Caroli mortem, ad hunc regnum Franciæ iure hæreditario deuenerit: Hi vero quod inter tot principes vnum elegerint in regem, cuius ſingularis virtus & magnanimitas effecit, vt omnes populi eum ament, colant, reuereantur ſuſpiciant: Quod cum ex ſua in Poloniam profectione (in qua omnes Germaniæ principes & beneuolos & munificos ſenſit) ſatis manifeſtum fuerit; tum vel maxime ex ſummo illo honore, quem huic Venetias ingredienti detulit Venetorum Reſpub. facilè comprobabitur. Vt vero nihil eorum omittamus, quæ notatu nobis dignißima viſa ſunt (non pauca enim prætermittimus, quæ nec noua ſunt, nec præter morem excipiendorum principum) altius res erit repetenda; neque tantum narranda erunt ea, quæ Venetijs, verum etiam quæ in mari facta ſunt. Die decimo ſeptimo menſis Iulij cum Rex Moranum venire decreuiſſet (quæ vrbs ſita eſt in ſinu maris Adriatici a Venetijs non diſtans duobus milliaribus;) ei Marg ueram vſque (quod oppidulum eſt

in lit=

in littore maris quinque milliaribus ab vrbe) obuiam venit vir Illuſtris imprimis et magnificus Ioannes Corrarius, apud fælicis memoriæ regem Carolum, & nouiſsimè apud Inclytum Imperatorem legatione functus: hic indutus erat veſte longa ex panno aureo. & qui cum eo erant, ſeptuaginta Senatores, induti veſtibus Senatorijs, ex ſerico raſo, uel vngulato rubro coccineo. Omnes ibi ſub porticu regem operiebantur: quem ubi aduenire intellexerunt, obuiam profecti ſunt, eumque ex quadrigis deſcendentem Corrarius excepit, atque ad pontem deduxit ubi nauigiola erant tria, quorum unum coopertum erat panno aureo, ſub pedibus idem ornatus: alia duo cooperta ſerico heteromallo (ſericum villoſum uel uillutum uulgo dicimus) alterum quidem uilloſo puniceo, alterum nigro. Veneti hæc nauigiola uel cymbulas Gondulas appellant: eſt uero gondula nauis quoddam genus, quatuor ad ſummum ſcalmorum, in anteriore & poſteriore parte anguſtum, in medio latum & inſtar lecticæ coopertum, cuius Venetijs frequentiſsimus eſt uſus: nam omnes per ductus maris, quos canales appellant, his gondulis uehuntur, & unaquæque eſt ferendis quatuor hominibus aptiſsima, octo etiã commodè & ſine periculo uehi poſſunt. Rex eam ex tribus gondulis, quæ ad eum excipiendum præparatæ fuerant, ingreſſus eſt, quæ panno aureo cooperta erat, cum eo Dux Ferrariæ, & Dux Niuerniæ. Remiges quatuor induti erant ſagis & caligis ex ſerico raſo fuluo, prætexto ſerico raſo puniceo. Quiſque Senatorũ gondula ſua uehebatur, cooperta ſerico raſo uel ungulato rubro, & ſub pedibus ornata tapetis ex Turchia magno pretio comparatis: Remiges in ſingulis quatuor induti ſagis, caligis,

& pi=

& pileolis ſericis uarij cultus ac coloris. Senatores ipſi ſecum deducebant Francos, quibus primas ſedes dabant, illis etiam inuitis (ſunt enim Franci ſua natura faciles urbani & modeſti. ſequebantur gondulæ aliæ penè innumeræ, coopertæ panno nigro quales Venetijs omnes eſſe ſolēt. In uia ex omnibus inſulis interiectis tormentorum bellicorum eiaculationibus Rex fuit ſalutatus: qui cum Moranum appropinquaret, uideretque ingentem multitudinem uiſendæ Maieſtatis ſuæ deſiderio flagrantē, gondulam ſuam detegi iuſsit, quo facilius conſpici poſſet: tanta eſt in eo Principe facilitas atque humanitas, ut omnes contentos dimittere uellit. Nec eſt imitatus quoſdam antiquos noſtræ Franciæ reges, qui ut diuinitatem quandam redolerent, in pompa & apparatu regio (etiam ſuis) ſemel in anno ſe conſpiciendos dabant, nec poſtea illis uiſu faciles, aut dictu affabiles erant: quæ grauitas ſupra humanam conditionem eſſe uidebatur. At uero Henricus noſter in maxima dignitate ſe hominem eſſe perpetuo cogitans, quantum grauitas & authoritas regia permittit, faſtus illos fugit: quæ facilitas & modeſtia non modo non detrahit aliquid laudis & exiſtimationis, uerum potius multum gloriæ addit. Quotquot eum tum uiderunt, admirati ſunt nondum uiginti quatuor annos natum principem tam fœliciter in Francia exercitus duxiſſe, tot prælia commiſiſſe, ex quibus uictoriam reportauit: tot urbes obſediſſe, quas uel expugnauit, uel coegit leges accipere: tantum ſpecimen uirtutis edidiſſe, ut unus a Polonis ſit iudicatus ad Moſcum frænandum aptiſsimus: tot deniq;, tamque præclaras res in bello geſſiſſe, ut cum Iulio Cæſare, Alexandro Magno inuidere non debeat, cum huius facta aut

æquarit,

æquarit, aut certe ſuperarit. Erant Morani, prope palatium Cappelliæ patriciæ familiæ, ordinatæ in figuram creſcentis lunæ quadraginta gondulæ (adueniebat enim Rex in quo cum annis et virtute in dies magis ac magis gloria creſcit) panno ſerico villoſo coopertæ, & ſub pedibus eodem panno ornatæ: Remiges in ſingulis duo, induti ſagis & caligis ſericis, crocei coloris, prætextis ſerico cæruleo. In illis quadraginta gondulis, erant quadraginta iuuenes Veneti, ex antiquiſsimis & illuſtriſsimis familijs lecti a Senatu, vt regi inſeruirent, omnes induti veſtibus longis, ſericis, manichis ſciſsis, & brachijs extra prominentibus: Veſtes coloris erant ferruginei (qui color proximè ad caſtaneum accedit, quem vulgò taneum dicimus) prætextæ ſerico heteromallo hoc eſt villoſo nigro. Thoraces ex ſerico raſo: Denique ſummam in cultu, ſicut in oculis, geſtu, factis, bonitatem, vrbanitatem, modeſtiam præferebant. Erant ante palatium ſuper fundamenta viginti tympaniſtæ, induti ſagis, & caligis ſericis, coloris flaui, & cærulei, cum pileolis eiuſdem cultus: In feneſtra vel podio primæ aulæ viginti tubicines, eodem quo tympaniſtæ cultu ornati: Omnes permixto tubarum, & tympanorum millitarium ſono, regem venientem ſalutabant, qui cum ex nauigiolo, vel gondula deſcendere vellet, quadraginta nobiles deputati, de gondulis deſilientes, maieſtatem præceſſerunt: Lecti quoque fuerant a Senatu, & deputati ad cuſtodiam maieſtatis regiæ, centum loricati & haſtati homines, induti ſagis, & caligis ſericis, crocei coloris, prætextis ſerico puniceo, cum pileolis eiuſdem cultus: Hi a ianua prima, ad aulam regis ſuperbam, & magnificè ornatam ordinati erant: Cum vero

Rex palatium ingrederetur, ex omnibus vrbis partibus cum ſtupendo æneorum tormentorum ſtrepitu ſalutatus eſt.

Die ſequenti (qui dies Dominicus erat) a prandio Sereniſſimus, & Clariſsimus Dux Venetorum Aloyſius, vir admirabilis prudentiæ & venerandæ ſenectutis, Moranum venit, indutus veſte longa ex panno aureo, cui ſuperimpoſitum habebat pallium eiuſdem cultus, auro clauatum, & in capite Ducis diadema. iam Morani erat vir ſummæ pietatis & integritatis Sixtus Cardinalis, Legatus a Sanctiſsimo patre Papa ad hoc miſſus, vt propenſam Papæ in regem voluntatem declararet, atque etiam offerret, vt ſi qua in re opera eius opus eſſet, ad eas res quas pararet, ea vteretur, polliceretur que, precibus, conſilio, re, copijs adiuturum, neque vlla in re ei deſſuturum. Cum Duce Venetorum erant legati ex omnibus regionibus, & præcipue a ducibus, Rebuſpub. & omnibus Italiæ populis miſſi, vt regi gratularētur, eique liberam per omnes Italiæ partes profectionem, comitatum, viaticumque offerrent: Illi omnes vehebantur triremi generali & vniuerſæ Venetæ claſsis prætoria: cuius puppis ornata erat ſerico raſo rubro, auro fimbriato, ibique ſedes Regia altior reliquis, panno aureo pulchra: ſub pedibus tapeta maximi pretij: in prora & lateribus (vbi ſculpti ſatiri & bractea deaurata, ænea tormenta, in malo labarum, in antenna ſigna varij cultus: In vnoquoque ordine viginti octo ſedilia, in vnoquoque ſedilium ſex Remiges, voluntarij non compediti, induti ſagis, caligis, pileolis ſericis, coloris flaui & cerulei: numerus remigum erat trecentorum triginta ſex virorum robuſtiſsimorum. Cum hac triremi generali aduectæ etiā fuerant quatuordecim

tuordecim

tuordecim triremes armatæ, atque ornatæ tapetis ac ſignis, excipiendis Francis, & comitatui regio deſtinatæ. Sequebantur οἰκόστοροι *decem, ideſt Naues, quas Veneti barcas longas vocant, viginti aut triginta remorum; quarum puppis cooperta erat panno aureo, vel villuto: ordinata in prora tormenta ignivoma: ſigna, vexilla, ex omni parte vollitabant: trabes depictæ, remiges ſericis induti veſtimentis varij cultus: his vehebantur decẽ præcipui Senatores (eſt enim in illa Repub. decemuirale conſilium maximum) qui in puppi ſedebant cum buccinatoribus, & citharædis. Dux cum Moranum appuliſſet, ex triremi deſcendit cum legatis, & Senatoribus indutis veſtibus, ex ſerico raſo, vel vngulato rubro, & cum illis Regis palatium ingreſſus eſt: quis amplexus, quæ ſalutatio, quæ oratio omnium fuerit, non eſt quod quis ſe a me intellecturum putet: neque enim ita me obtrudere potui, vt audire ſingula potuerim. Deſcendens aliquanto poſt ex cubiculo Rex Chriſtianiſsimus, antequam triremem ingrederetur, eiaculationibus tremendis omnium æneorum tormentorum, quæ in triremibus, & barcis erant ſalutatus fuit: atque cum conſcendiſſet, cum eo Legatus Papæ, Dux Venetorum, Duces, Ferrariæ, & Niuerniæ, Legati, & nonnulli Senatores, ſummo impetu pulſuque remorum triremes, quas* οἰκόστοροι, *vel barcæ longæ ſequebantur actæ ſunt verſus inſulam Lio, quam alij lito appellant: hæc inſula diſtat a Morano milliario & ſemi, ibique ſunt duo caſtella munitiſsima in oſtijs maris conſtructa. Ante illam inſulam diſpoſitæ erant naues multæ* οἰκόστοροι *myoparones Lembi, Phaſeli, Celoces, Piratice vel prædatoriæ naues, atque etiam nauigiola: Veneti eas*

omnes appellant Barcas longas, Fuſtas, Brigantinas, Palaſchermos, Gondulas: Iniunctum enim fuerat Communitatibus et omnibus Magiſtris artium, ut aliquod genus nauis armarent, et obuiam regi procederent: quod tanta cum alacritate præſtiterant, vt viderentur omnia profundere velle, non regem honorificentiſsimè excipere. Omnia nauigia bene conſtrata erant: puppis depicta & cooperta, vel panno aureo, vel villoſo, vel ſerico raſo, vel vngulato, ibique ſedebant Magiſtri cum tubicinibus citharædis, tympaniſtis. Nullus erat lembus, nulla Scapha, quæ ſex aut ſeptem ænea tormenta in prora non haberet: Remi omnes picti: Remigantes ſericis induti veſtimentis, vel ſaltem vndulatis, varij cultus: Inter remigantes armati milites: ex omni parte ſigna & vexilla vollitantia: latera cooperta tapetis orientalibus, in mare propendentibus: ſuper quæ collocata ſcuta, clipei, enſes ſtricti: In interiore parte alligata pila, & haſtæ, quarum cuſpis præferrata prominebat: his omnibus inſtruebantur partes, vt quæque eis indigebat. Cum vero Rex appulit ad pontem in littore exſtructum, ſtratum, & coopertum pannis oſtrinis, ex caſtellis duobus, triremibus & alijs nauibus, diſploſa tormenta bellica: quorum tanta fuit coruſcatio fumida, tam vehemens eiaculatio, vt fulgurare ac fulminare Deus ipſe videretur. cumque ego cogitarem quid per illas tremendas & frequẽtes eiaculationes ſignificari poſſet, in mentem venit, aliquando duos Scipiones fulmina maxima belli fuiße appellatos, atque per hanc tonitrui fulminisque imitationem, Venetos ſignificare velle, hunc regem fulmen eſſe belli, cui Deus dabit nimis elatos & ſuperbos homines, qui nec diuinis, nec humanis legibus, ſe ſum

mittere

mittere volunt, proſternere, ſicut quatiunt altos fulmina montes. Patriarcha Venetorum ætate, doctrina, & integritate vitæ venerandus, regem ex triremi deſcendentem excepit: erant etiam ibi ſex Diui Martij procuratores, quorum dignitas in ea Repub. eſt maxima, qui vmbraculum portabant, quod cum Rex ſubijſſet deductus eſt in templum, in ea inſula ob eius aduentum ex ligno exſtructum, depictum, & ornatum: ad quod iter erat ſub arcu triumphali, portam triumphalem melius dicemus, a qua tranſitus ad porticum ampliſsimam ad hoc exſtructam vt in ipſa Rex exceptus de more aduenientium regum benediceretur a Patriarcha, & Sanctum Euangelium oſcularetur. In exteriore parte eius hæc ſcripta erant.

Henrico III. Franciæ atque Poloniæ regi Chriſtianiſſimo & Inuictiſſimo, Chriſtianę religionis acerrimo propugnatori, aduenienti Venetorum Reſpub. ad veteris beneuolentiæ & obſeruantiæ declarationem.

In interiore hæc.

Henrico III. Franciæ atque Poloniæ regi optimo atque fortiſſimo, hoſpiti incomparabili, Venetorum Reſpub. ob eius aduentum fœliciſſimum.

Depictæ etiam erant ibi quatuor victoriæ, quæ Regem ingredientem coronare videbantur, tota denique principis vita ibi expreſſa. altare erat in concauo templi, ſanctiſsima ſaluatoris imagine & auro ornatum: ſedes regia ſub thenſis ex panno aureo factis. In illo templo, pro ſalute regis, pro pace & tranquillitate regnorum Franciæ & Poloniæ, ſolennis & deuota precatio facta eſt. Interea aduectus fuerat Thalamegus totius

Senatus

Senatus Venetorum capax, opus quod cum antiquis regum ægy= pti nauibus poſſet comparari: Veneti Bucentaurum appellant, eaque naue potiſsimum vtuntur die Aſcenſionis Domini, quo Dux & Senatus prope inſulam lito vehitur, ibique inueterata conſuetudine anulum in mare deijcit, vt hoc cum ciuitate connu bio ſtabili iungat. Hoc nauigij genus Venetijs tantum videtur: habet puppim, quæ erat cooperta ſerico raſo rubro auro fimbria= to, vbi ſedes regia altior reliquis panno aureo ſuperba, & ſub pe dibus tapeta ſerica: Habet etiã prorã, ubi nobiles Veneti regi in= ſeruiẽtes ſtare debebãt: In medio Senatorum ferme ducentorũ ſe des, incluſæ tecto et ex omni parte feneſtratæ: remis agitur atq; habet duos ordines, in unoquoq; ordine viginti ſedilia, in ſingulis ſedilibus ſex ſunt remiges uoluntarij non compediti, qui ſicut in alijs triremibus, aut biremibus ab illis qui vehuntur videri non poſſunt, ſunt enim in inferiore parte nauis deſuper trabibus inte= xta. Dicta videtur Bucentaurus a βοῦ & centaurus, quaſi ma= gna nauis centauro inſignita. De nouo hæc deaurata fuerat, in o= mni parte expreſsis animalibus, & bracteis ac in prora iuſtitiæ effigie: tota cooperta erat vngulato rubro, & in malo labarum pendebat: Videbatur profecto hæc nauis agi ad ſonũ inſtrumen= torum cuiuſuis generis, ita vt facile quis eam comparare poſsit cum ea naue, qua Cleopatra vehebatur obuiam veniens Mar- co Antonio: cuius puppis erat aurea, vella coccinea, remi argen= tei agitati ad ſonum inſtrumentorum. Hanc Bucentaurum Rex ingreſſus eſt, cum eo Legatus Papæ, Duces, Venetorum, Ferra riæ, Niuerniæ, Legati omnes, Senatores Veneti, nobiles Franci: præcedebant ſeptem triremes, cum quibuſdam nauibus, totidem

ſeque=

ſequebantur; in lateribus ordinatæ aliæ naues: Claßis diſpoſita in quadranguli figuram: Audiebatur, tubarum, tympanorum, buccinarum, aliorum inſtrumentorum, ſonus permixtus tonitruis bombardarum, quod ſit in eo Principe grauitas comitate condita qualis fuit in Fabio Maximo. Cum urbem appropinquaret, quæ diſtat a lito inſula milliario et ſemi, detecta eſt Bucentaurus, ut Rex ingentem multitudinem populi conſpiceret, atque etiam a populo videri poſſet: Magna fuit Regis admiratio tantam ciuiuitatem in ſinu maris ſitam, & propemodum infinitam populi multitudinem, ſuper fundamenta, in feneſtris, ſuper tecta videntis: magna ex altera parte plebis acclamatio tantum principem intuentis, magnus applauſus, magna lætitiæ declaratio: Conclamatum eſt: Henrico III. Franciæ & Poloniæ Regi vita & victoria: quæ vox aliquando Romæ audita fuerat adueniente Carolo Magno: Permulti de rege dicebant. Hunc eſſe alterum mundi miraculum, quod de Othone tertio dictum fuit: alij corporis proceritatē laudabant, quam in Saule populus commendauit: Denique ſibi non hominem, ſed Deum aliquem è cælo delapſum videre videbantur: & verè etiam dicere poſſumus, non Catonem tertium è cælo cecidiſſe, ſed Henricum tertium qui Catone nou erit inferior. In tanta pompa, cum tanta acclamatione, Rex per ductum magnum, quem magnum Canalem appellant, vehebatur in Palatium clariſſimæ familiæ Foſcaræ, quod ſitu loci, & magnitudine commodum iudicatum fuerat a Senatu, cui vt nihil deeſſet ad regiè excipiendum comitatum Regium, duo proxima palatia Iuſtinianæ patriciæ familiæ iuncta fuerant. Cum vero appulliſſet ad pontem ante hoc pala-

tium

tium exſtructum, Dux eum amplexatus, rogauit vt ſibi perſua deret ſe non extera regione, ſed in ſuo regno eſſe, non in aliena ciuitate, ſed in ſua, vbi & imperare poſſet, & omnibus rebus vt ſuis vti. Cui Rex ſapienter reſpondit, ſibi ſatis eſſe quod apud amicos eſſet, non apud ſubditos. Poſt hæc Senatores omnes ordine eius genua ſunt amplexati. Deſcendens Rex ex Bucentauro ingreſſus eſt palatium, bombardis, tubis, buccinis, tympanis, atque etiam omnium templorum campanis, ingẽtem ſonitum edentibus. Palatium hoc ſuperbum erat & plenum maieſtatis: porticus ornata pannis oſtrinis, aula peripeteſmate, quod nec attalicis cederet, & tota domus obtenta beluatis. Aulæum quinque cubiculorum regiorum ex panno aureo variato diuerſis coloribus, & intexto floribus lilij aureis: In ſingulis cubiculis ſedes regia eleuata: menſa ornata ſub Thenſis ex panno aureo factis, & auro atque argento fimbriatis: cubile vnum ſtratũ auro & ornatũ gemmis: Denique omnia & dignitati regiæ & Venetorum magnificentiæ (ſunt enim homines inter omnes alios natura ſua magnifici) conueniebant. Cum vero iam nox adueniret (nam erat hora vigeſimaquarta cum Rex palatium ſuum ingreſſus eſt) ſinguli lampadas quas in feneſtris habebant, quæ varios colores referebant & cœli ornatum, accenderunt, a Sancto Marco, vſque ad Sanctam Luciam, vbi ductus maximus longus duobus milliaribus terminatur: earum numerus videbatur aſtrorum & ſtelarum multitudinem ſuperare: per totam noctem ardebãt & quandiu Rex Venetijs fuit ſerò ſemper accenſæ ſunt. Ego vero putarem hæc facta fuiſſe, vt lætitiam ſummam declararent quam per ignem ſignificabant veteres, & maxime Aegy=

ptij:

ptij: fugatæ enim erant ex hominum animis omnes moleſtiarum tenebræ, vel vt oſtenderent Henricum regem eſſe lampada ardentem, cum virtute ſua omnibus principibus præluceat, vel vt denotarent in vrbe eſſe totius orbis lumen maximum.

Sequenti die remiges a prandio certamen inierunt, quod quidem regata appellatur. Metæ imprimis conſtitutæ ſunt, vt ſcirent vbi longos curſus conflectere, & vnde reuerti deberent. a littore igitur remigare incipiebant tranſeuntes ante regis palatium vſque ad templum Sanctæ Luciæ, a quo perpetuo impetu pulſuque remorum reuertebantur ad metam poſitam in magno ductu ſeu canali, non procul a regio palatio, indeque properabant ad montem ante regium palatium exſtructum, vbi cũ Neptuno tridentifero erat Phorci exercitus, qui tubarum ſono remiganti bus animos addebat: Neptunus vero illis qui priores ad eum appellere poterant ſigna dabat vt a theſaurario publico præmia reciperent, ſicuti conſtitutum fuerat. Nunquam hoc genus certaminis Venetijs tam celebre & ſolenne fuit, vnde factum eſt vt littora omnia læto cætu complerentur: non ante remigabant quam datum fuiſſet ſignum, interim corda pulſabat pauor & laudum arrecta cupido.

Inde vbi clara dedit ſonitum tuba, finibus omnes
(Haud mora) proſiluere ſuis: ferit æthera clamor
Nauticus adductis ſpumant freta verſa lacertis:
Infindunt pariter ſulcos, totumque dehiſcit
Conuulſum remis roſtriſque ruentibus æquor:
Tum plauſu fremituque virum, ſtudijſque fauentum
Conſonat omnis aer, vocemque incluſa volutant

Littora. Certatum eſt duobus, quatuor, ſex, octo remis: Raro accidit quin aliquis primus elaberetur, quem alter remis melior conſequebatur: Sæpe æquo diſcrimine duæ naues locum priorem ſuperare tendebant, quem nunc hæc habebat, nunc alia victam præteribat, nunc vna ambæ iunctis ferebantur frontibus. Nihil vero maiorem attulit delectationem quam quod etiam mulieres, nudæ bracchia, in hoc certamen deſcendere non dubitarunt, & duorum ſcalmorum nauigiola agere: ſed creber anhelitus, artus aridaque ora quatiens, omnes ad commiſerationem mouebat: tandem tamen ſeſe proximè inſequentes ad Neptunum venerunt, qui binos addidit honores: a cœna aduecta ſunt nauigiola ante regis palatium, in quibus erant optimi cantores, qui regis laudes modulatis vocibus decantabant.

Die Martis cum Senatui denunciatum fuiſſet, altiſsimum Sabaudiæ Ducem obuiam regi venientem, iam Clodiæ eſſe, miſſi ſunt Senatores qui cum tribus triremibus eum exciperēt, quas ipſe ingredi noluit, quod ſe veniſſe diceret, non vt honorem reciperet, ſed vt ex officio potentem regem cum illis honoraret. Cum vero Venetias veniſſet regem ſalutauit, qui eum humaniſsimè medium complexus eſt. Eodem die Dux Venetorum cum Senatoribus venit in regium palatium, & ad prandium ſequentis diei regem inuitauit. Illis præſentibus commœdi Itàli fabulam egerunt. A cœna Morani ciues vitrorum conficiendorum optimi artifices, barca longa benè ornata, in qua etiam fornacem conſtruxerāt, vecti ſunt ante regis palatium, ibique Scyphos, Cyathos, Cantaros, vaſa vitrea cuiuſque generis, animalia (quod mirum non eſt cum nauem inſtructam & caſtella vitrea facere

ſoleant)

ſoleant) ſumma arte elaborarunt, rege ex feneſtra artificum induſtriam contemplante. Die ſequenti res, quæ & rege, & talibus artificibus dignæ erant maieſtati obtulerunt: neque labor eorum ingratus fuit, ampla enim præmia iuſſu regis ſunt conſequuti.

Die Mercurij, qui XXI. erat menſis Iullij, poſt miſſæ celebrationem venit Dux Venetorum indutus veſte ex panno aureo, cui ſuperindutum habebat pallium eiuſdem cultus, auro clauatum, & in capite Ducale diadema, & cum eo centum & viginti Senatores, induti veſtibus ex ſerico raſo, vel vngulato rubro coccineo, quinquagenarij, ſexagenarij, aut ſeptuagenarij ferme omnes: Bucentauro vecti fuerant ad regis palatium: Rex ex cubiculo deſcendens hãc ingreſſus eſt, cum Legato Papæ, Ducibus, Venetorum, Sabaudiæ, Ferrariæ, Niuerniæ, Legatis, Senatoribus, vt veniret in palatium Diui Marci: præcedebant lembi in quibus tympaniſtæ, tubicines, et deputati ad cuſtodiam maieſtatis vehebantur: ſequebantur gondulæ copertæ ſerico raſo, vel vngulato rubro, in quibus erant Franci. Ante Diui Marci palatiũ ſuper naues pons, qui in mari excurrebat, longus centum pedibus, latus ſexdecim extructus erat, coopertus, & ſtratus pannis oſtrinis, in fronte duæ pyramides affabrè factæ: in lateribus pila, vel columellæ pannis fuluis, & cæruleis ornatæ, hædera, & auro ficto circundatæ: a ponte ad ædes vſque Diui Marci, via omnis eodem modo ornata & ſtrata: Reuerendus Venetorum Patriarcha cum clero, & ſex Diui Marci Procuratores vmbraculum portantes, regem ex Bucentauro deſcendentem exceperunt: qui cum vmbraculum ſubijſſet, præceden=

te, clero, principibus, & Senatoribus ſequentibus, deductus eſt in Magnificas illas ædes marmoreas, Diuo Marco tutellari Reipub. conſecratas: eas cum ingrederetur, duorum organorum ſonus bene compoſitis cum illis tum inſtrumentis, tum vocibus omnium tenebat aures: Interim Rex ante altare maximum, reuerendum propter ſacroſanctam Euchariſtiam, admirandum propter Reipub. theſaurum ibidem in ornamentum expoſitum (qui cum Arabum Gazis et Perſarum opibus comparari poſſet) in genua procidit, ibique orans permanſit, quandiu clerus Deum propter eius aduentum laudauit, & pro eius ſalute Patriarcha orauit: erat tamen ſedes altera ornata panno aureo, ſub thenſis eiuſdem cultus, argento fimbriatis: Cum finem precandi feciſſent, deductus eſt Rex in palatium Diui Marci, eumque ſequuti ſunt Legatus Papæ, Dux Venetorum, Duces, Sabaudiæ, Ferrariæ, Niuerniæ, alij Legati, Nobiliores Franci, & Senatores Veneti, quos ſi Cyneas vidiſſet verè quidem non Senatores, ſed reges ſe vidiſſe referre potuiſſet: Neque enim vllus erat qui aſpectu, et ornatu regiam maieſtatem præ ſe non ferret. Duo parata erant cubicula & extenta peripetaſmate ex panno aureo facto: in hæc Rex ſe recepit: Interim Senatores cum Francis multis ingreßi ſunt aulam maximam palatij, quam aulam maximi conſilij appellant, vbi vniuerſum Venetæ nobilitatis corpus ſolet conuenire ad Magiſtratus eligendos: extenta tum erat corio deaurato, ibique menſæ ſtratæ mappis, & mantilibus floribus lilij variatis: Salinæ, lances, maponoma, patinæ, & omnia vaſa argentea, nulla incoctilia. In extrema parte aulæ menſa regia, quaſi ſuper theatrum eleuata, ſub thenſis ex panno

aureo,

aureo, fimbriatis argento: aulæum ex ſerico raſo intexto floribus lilij: ſub pedibus tapeta maximi pretij. In altera parte huic oppoſita, abacus ingentis magnitudinis, ſuper quem expoſitæ pateræ, cratera, aquales, & multa vaſa tum aurea tum argentea. Cum vero Rex pranſurus ex cubiculo veniſſet, viginti homines, qui inſtruẽdæ menſæ ciborumque apponendorum curam habebant, induti villuto nigro prætexto argento, cibos deferri iuſſerunt. Accubuit Rex in medio menſæ ſuæ, & ex vtroque latere, Legatus Papæ, & Duces. accubuerunt alijs menſis Senatores Veneti, & Franci: Erant etiam in aula ſcrutinij ſtratæ menſæ, ad excipiendos conuiuio tum Francos tum Polonos, tum etiam extraneos omnes, vbi locus erat pluribus vmbris: appoſiti cibi delicati, quos ſtructores qui ſingulis menſis aſtabant decoro manuum geſtu diſcerpebant. Lautum, opiparum, & dubium fuit prandium, Nec in eo deſiderari quidquam potuit: gratus auribus concentus vocum, & inſtrumentorum: Delicati palato cibi exquiſitiſſimi: ſuauis odor aquarum ſuffitarum, quibus abluebantur manus: aſpectu pulcherrima tot vaſa aurea, & argentea ſuper abacum expoſita: grata mollis ſeſſio, et accubatio. a prandio vero deductus eſt Rex in armamentarium decem virorum, cuiuſuis generis armorum refertiſſimum, in quo nihil non affabrè, non eleganter fabricatum aſſeruatur. Inde reuerſus eſt in aulam, atque cum ſediſſet in loco vbi pranſus erat, dij & deæ ante illius pedes aſtiterunt, ſecum Orphæos, & Amphiones ducentes: quiſque regi dona ſua offerre volebat. Iuppiter ſenſum rectum, & modum regendi populos: Mars fortitudinem, & in armis dexteritatem: Mercurius cum prudentia coniun=

ctam

ctam ſermonis ſuauitatem: Pallas ſapientiam: Iuno diuitias: Venus corporis pulchritudinem: Denique vt in Pandoram illam poeticam omnium deorum dona collata fuiſſe ferunt, ſic mihi videbantur omnia ſua dona in vnum Henricum conferre velle: Sed cum neque animi, neque fortunæ, neque corporis bona deeſſe viderent, vocibus & cuiuſuis generis inſtrumentis muſices bene inter ſe compoſitis, & concordantibus, admirabili inuentione concentuque vocum, & neruorum, ſine vlla offenſione conſonantium, verſibus Italicis regias Henrici laudes decantarunt: Per quam harmoniam nihil aliud meo iudicio ſignificare voluerunt, quam in rege eſſe conuenientiam concentumque virtutum: His finitis Rex a Duce, & Senatoribus in palatium regium reductus eſt, non ſine magna tormentorum bellicorum eiaculatione.

Die ſequenti inuitatus eſt Rex a iuſtiſſimo integerrimoque viro Ioanne Grimano Aquileienſi Patriarcha, vt palatium ſuum videret, quod vnum ex præcipuis totius Italiæ pallatijs iudicatur, tum propter marmoris quo extructum eſt raritatē, tum propter ſummorum virorum qui Romæ, & in alijs locis floruerunt ad viuum expreſſas priſca arte imagines, ſtemmata maiorum, ſigna ſumma arte elaborata, tabulas pictas, toreumata, vaſa artificioſè cælata, omnes denique res quas egregij ſculptores ac pictores elaborarunt diligentiſſimè conquiſitas & ibi aſſeruatas. Sed antequam in hoc palatium iret Rex amice, & familiariter paucis ſequentibus, & quaſi clanculum Ducem Venetorum inuiſit, nihil minus quam regem expectantem, & cum eo per aliquot horas familiariſſime eſt confabulatus, neque diſcedens

permittere voluit, vt Dux ei comitatum præberet vltra littus maris, vbi cum agnitus fuiſſet cum ingenti bombardarum ſtrepitu ſalutatus fuit. Inde venit in palatium clariſſimi Grimani vbi conuenerant ferme quinquaginta nobiliſſimæ mulieres, indutæ pannis aureis, vel argenteis, ornatæ gemmis, & margarittis, quæ cum optimis ſaltatoribus choreas ducebant: ab omnibus his nymphis Rex, quaſi alter Apollo ſalutatus, ſedit in loco ſibi magnifice ornato, atque cum inuitaretur, vt choreas duceret, ſummam vultu lætitiam ſimulans premens tamen ob mortem chariſſimi fratris altum corde dolorem, per Ducem Ferrariæ qui ſemper cum eo erat, ſe excuſauit, poſt ſaltationes allata ſunt bellaria, placentæ nucleis amygdalinis, & ſaccharo confectæ, tragemata, & dulciaria cuiuſuis generis: Antecænium hoc, & rege & magnifico Grimano qui parari iuſſerat dignum fuit.

Die Veneris poſt miſſæ celebrationem, Rex officinas opificum, & mercatorum, & præcipue vicum frequentiſſimum omnis generis mercium refertum (quem Merceriam vulgus appellat) videre voluit cum paucis, & multis incognitus. Inde (etiamſi nihil minus quam de eius aduentu cogitaſſet) de improuiſo venit in palatium Domini Ferrerij ſummæ ſapientiæ, & integritatis, egregièque cordati viri. Cuius fides cum omnibus in rebus perſpecta ſemper fuerit, tum vel maximè in hac qua pro rege apud Venetos legationi fungitur, comprobata: In qua ita res totius regni Francici agit, vt nec in maxima ſenectute labori, nec in ſummo bonarum artium, & præcipue diuinarum litterarum ſtudio in quo conſeneſcit diligentiæ parcat, nec vlla in re ſuo officio deſit: charus regi, & patriæ, charus Venetis, charus

boniſ omnibus: Apud eum Rex pranſus venit in palatium Diui Marci, vbi Veneta nobilitas conuenerat ad comitia, ut pro ſupplendo numero Senatorum illius ordinis quem conſilium rogatorum appellāt, in quo ſumma eſt Reipub. authoritas, vnū eligerent. Cum Rex ſediſſet in loco excelſo, ornato, & ſtrato, allatæ ballotæ (ſunt vero ballotæ pillulæ, quibus in iudicijs ac ſuffragijs vtuntur, ſicuti Romani lapillis albis, & nigris, atque etiam litteris vti conſueuerant) incluſæ petaſo. Rex ex triginta ballotis aureis vnam ſumpſit, & nominauit Iacobum Contarenum, præſtantem conſilio virum, qui, cum itum fuiſſet in ſuffragia, vnanimi omnium conſenſu electus eſt Senator ordinis rogatorum, & præpoſitus alijs ſeptem candidatis: Atque cum Contarenus ob tam ſingulare beneficium gratias habiturus, ad Regis genua acceßiſſet: Non eſt (inquit Rex) quod mihi gratias habere cogites, Senatui præſtantißimo hoc beneficium acceptum referre debes, qui tuam virtutem agnouit, & hac Senatoria dignitate exornauit. Eo die venerunt Dux Mantuæ, et magnus Prior Franciæ, quos Rex humanißimè, Senatus ſummo cum honore excepit. A cœna aduecta ante regium palatium barca, in cuius puppi tentorium erat, vbi citharœdi, & cantores, in prora mons, in quo crater, hoc eſt foramen, per quod ignis, ſicuti in monte ætna magno impetu euomebatur: atque cum mons ille totus exarſiſſet, quidam iuuenis è tentorio exiliens, flammas extinxit: Neſcio quid boni animus mihi præſagire cœpit, et per hæc ſignificari dixi, Henricum tertium ex tentorio hoc eſt regno Poloniæ exilientem, flammas belli ciuilis quibus penè tota exarſit Francia, incendium inteſtinæ, & miſerandæ ſeditionis, quo

penè

penè conſumpta eſt extincturum, & ira ardentes ſæuienteſque inter ſe francorum animos, ſedaturum: atque vtinam nec mea vana ſint auguria, Deuſque dederit vera dicere.

Die ſequenti regi nauale oſtenſum eſt totius orbis pulcherrimum, circuitus duorum milliariorum, in quo nauium tecta ſunt circiter ſexaginta, ſingula capacia triremis vnius, & biremis, atque etiam fabrorum naualium (nam ibi ſunt mille & ducenti magiſtri quibus perpetuo ſtipendia de publico procedunt) qui eas commodè, aut ædificent, aut quaſſatas reficiant: ibi aulæ ſunt plurimæ, in quibus reſeruantur tormenta bellica propemodum infinita, ſpolia Turcarum, & omnia ad maritimas expeditiones neceſſaria: fuſſæ ante regem Bombardæ tres huicque oſtenſa ſunt armamentaria duo, quæ duæ magnæ aulæ armorum vocantur, vbi arma ſunt triginta hominum millibus armandis ſufficientia: Interim parabatur merenda in aula media inter armamentaria vbi menſa regia ſtrata ſub thenſis aureis: mantilia in diademata, coronas, mittras, admirabili artificio plicata, & quod admirabilius eſt, nec alias viſum, ex puro ſaccharo facta: forcipes, cultelli, maponoma, lances, ex ſaccharo: Menſa onerata erat bellarijs, placentis ex nucleis amygdalinis; & ſaccharo confectis, tragematibus, & cuiuſuis generis dulciariorum, quibus omnibus oneratæ etiam erant francorum menſæ. Poſt merendam cum Rex Venetorum nauigia vidiſſet, gondulam ingreſſus eſt, vt in palatium reuerteretur, ſed hunc ne inſalutatus diſcederet ingenti bombardarum ſtrepitu euntem ſunt proſequuti: Cumque ſe in aulam ſuam recepiſſet duo inſignes gladiatores enſe ſolo obtuſo, & poſt eos duo nobiles iuuenes ad arma

aptiſsimi ſumma cum dexteritate dimicarunt.

Cum die Dominico Dux Venetorum cum Senatoribus manè regē inuitaſſet, ut a prandio in palatium D. Marci ueniret, ubi nobiliſsimæ Venetorum vxores choreas ducturæ erant, atq; rurſus a prandio in palatium regis cum Senatoribus Bucentauro vectus fuiſſet, hanc Rex ingreſſus, venit ſicuti promiſerat, in palatium Diui Marci, ubi centum & nonaginta nobiliſsimæ mulieres, eximiæ pulchritudinis, conuenerant: Penè omnes indutæ erāt veſtibus ſericis armeſinis albis, ſericis raſis, vel vngulatis per paucæ. Veſtes neque auro, neque argento prætextæ, hoc enim cantum fuerat a Senatu, ſicut etiam permiſſum non erat veſtibus indui alterius coloris, quam albi. Conceſſum tamen illis fuerat margaritis, vnionibus, adamātibus, hiacinthis, robellionibus, amethyſtis, et alijs gēmis ſe exornare: neque ipſæ priuilegio ſibi eo die conceſſo renunciarant: quas enim in arca precioſiſsimas gemmas quæque habuit, margaritas, torques, armillas, murænulas, colli ornamenta, ea recluſit, illis ſeſe ornauit. nulla in ſe exornanda, mollienda, concinnanda, calamiſtranda, aut tempori, aut labori, aut diligentiæ pepercerat, nec nitidum parca compſerat arte caput. Crines in vertice capitis nodati, adamantibus precioſiſsimis, margaritis, & alijs gemmis diſtincti, circa tempora creſpati, et ex omni parte bene compoſiti: Multæ etiam coronas ex gemmis, & margaritis factas portabant: collaria rugarum, ſub quibus eburnea colla apparebant, cooperta gemmis, & vnionibus: muremulæ, vel ornamenta colli ex margaritis, inter quas ſuper guttur pendebant nonnullæ æquè magnæ äc nuclæi paruæ anelanæ, quæ ſuper criſtam capitis maiores erant: Torquibus aureis appenſæ

cruces

cruces gemmes: Armillæ, & cinctus facti ex diuerſis gemmis: ad pectoris ornamentum veſtibus intexti adamantes, hiacinthi, robelliones: Talis denique omnium cultus erat, tantus ornatus, ut nullus fuerit qui non iudicarit, vnam ex minus ſplendidè ornatis, tot gemmas, & margaritas quadraginta millibus aureorum vix comparaſſe: erant qui vnius ex præcipuis cultum & ornamenta ducentis millibus aureorum, & pluris æſtimabant. Viſum in illis ſingulare naturæ & artis certamen: in multis tamen natura ipſa arte ſuperior fuit iudicata: nam tanta pulchritudo erat, tam apta membrorum compoſitio, tam conueniens figura, tã ſuauis color, tam admirabilis venuſtas, vt nihil ſupra. Rex ingrediens antequam ſederet in loco magnificè ornato, & eleuato, illas omnes vnam poſt alteram eſt contemplatus: qui cum vrbanè ab illis ſalutaretur, ipſe, qui nulli vrbanitate eſt inferior, pileolum in manu tenens eas reſalutabat. Atque cum ſediſſet in loco ſibi ornato lento greſſu & graui, cum apto totius corporis motu, nobiliſsimæ mulieres choreas ducebant, quas binas ducebant ſinguli nobiles. Poſtea egregij ſaltatores admirabili alacritate, & pedum volubilitate ad numerum ſaltantes, quid in choreis poſſent demonſtrarunt: Interim aulam ſcrutinij vbi merenda præparata fuerat ingreſſæ ſunt, quas tres (quæ cum ſaltatoribus ante regem choreas ducebant) ſunt ſequutæ. Aula extenta erat, aulæo floribus lilij variato, menſa regia ſex gradibus eleuata ſub thenſis ex panno aureo, argento fimbriatis, ſub pedibus tapeta pretioſa: Menſa regia circundata deorum & dearum ſtatuis cubitalibus, leonibus, aguilis, nauibus, ex puro ſaccharo factis, onerata erat bellarijs, placẽtis ex nucleis amygdalinis, et ſacchāro confe

ctis, tragematibus & cuiuſuis generis dulciariorum. Inter deas vna ante ſedem regiam, duobus leonibus inſidens, duas coronas porrigebat, per quas duo regna ſignificabant. Tres aliæ menſæ quibus accumbebant nobiliſſimæ fœminæ, ſtatuis deorum ac dearum etiam ſacchareis circuudatæ erant, & oneratæ bellarijs placentis, & dulciarijs. poſt merendam Rex more ſolito ſalutatus cum bombardis, in palatium ſuum Bucentauro vectus fuit.

Die Lunæ cum Rex apud Legatum ſuum Dominum Ferrerium pranſus eſſet, venit in palatium Ioannis Foſcareni, ante quod inter Caſtellanos, & Nicolaitas (qui ita a duabus vrbis partibus quas incolunt appellati ſunt) certamen ineundum erat. ibi pons eſt in modum arcus ac fornicis concameratus, cuius qui medium occupaſſent (vbi triginta homines ſtare poterant) victores futuri erant. Pro partibus Caſtellanorum ſuper fundamenta, verſus ædes Carmelitarum, homines circiter ducenti ſtabant. Pro partibus Nicolaitarum, verſus ædes Foſcareni, ferme totidem: Omnes armati erant ægide, aut lorica, gallea, aut caſſide: pro clipeo pallium, pro enſe nodoſos baculos, & cuſpidatos habebant, quibus crura & oculos impetebant: Vbi ergo regem ex feneſtra conſpicientem viderunt, Caſtellani quinquaginta qui primi pugnaturi erant, pontem occuparunt: alij quaſi ſuccenturiati ſuper fundamenta ſtabant: erant & triarij ordine tertio pugnaturi: Eodem etiam ordine illa quaſi acies Nicolaitarum diſpoſita erat: qui cum viderent Caſtellanos iam medium pontem occupaſſe, tãto impetu irruerunt vt cedere eos compullerint, multis in aquam ex ponte decidentibus, qui armati, & ſæpe etiam vulnerati, natabant: ſic viſa quaſi renaſcens in multis vnius

Coclitis

Coclitis virtus. Caſtellani tamen animos reſumentes, ictibus baculorum tundentes & crura & tibias Nicolaitarum, eos referre pedem coegerunt: Sed ſecundò pontem animosè occuparunt Nicolaitæ, alios vſque ad fundamenta vbi ſecundus ordo erat repellentes: at cedere rurſus coacti fuerunt. Tum ira incenſi animi erant, videbanturque pro aris & focis, non de occupando ponte pugnare, ſic tertiò pulſi ſunt Caſtellani, reſque eorum ad triarios veniſſe videbantur, cum igneſcunt iræ, & duris dolor oſſibus ardet, atque concurſu, & impetu magno facto Caſtellani Nicolaitas excutiunt, ac de ponte deturbant. Tum vero Rex ne iræ longius procederent neue ſæuirent animis inter ſe, finem certamini imponi voluit, cum per tres horas ancipiti Marte dimicaſſent. Inde in palatium Rex ſe recepit.

Die Martis cum Rex diſcedere propoſuiſſet, per dominum Ferrerium, quadraginta iuuenes Venetos ad ſe venire voluit, quibus declarauit quam grata & accepta eſſent obſequia erga maieſtatem ſuam præſtita, quorum ſe non immemorem futurum pollicitus eſt. Tum Matthæus Zannæus, nobilis imprimis ac diſertus, ad hoc ab omnibus alijs deputatus, regem Italicè (quæ ego latina feci) ad hunc ferme modum affatus eſt. Nullus noſtrum eſt (Rex Chriſtianiſsime) qui illum diem, inter omnes alios, ſibi optatum ac fœlicem contigiſſe non iudicet, atque meliore capillo numerandum non putet, quo ab ampliſsimo Senatu, florentiſsimaque noſtra Repub. nominatus, & electus eſt, vt veſtræ maieſtati inſeruiret: qua re nihil in tota vita optabilius, contingere nobis omnibus poterit. Et quanuis graue nobis omnibus, & moleſtum ſit, nos tanti, tamque præſtantis regis ſeruitio mi-

nus

nus idoneos, & aptos fuiſſe, quam maieſtas ac dignitas regia poſtulabat: nos tamen inuicem conſolamur, & in hoc maximè fœlices iudicamus, quod talem regem nacti ſumus, qui candore quodam & lenitate animi, qui incredibili & pluſquam regia humanitate, ſi quid minus diligenter & conuenienter factum eſt, excuſare ſoleat, atque etiam cuiuſque voluutatē potius quam aptitudinem laudere: Vnde ſperamus, ſi aliqua in re noſtro officio deffuimus, ſi minus diligentes & aßidui viſi ſumus, nos facile non tantum veniam impetraturos, ſed etiam, in veſtra mauſuetudine confidentes, iſtud conſequuturos, quod votis omnibus deſideramus, vt ſcilicet ex humilioribus maieſtatis veſtræ (cui nos totos denouemus & conſecramus) ſeruis habeamur. Tū vero Rex, inter maximos (inquit) honores, quos mihi hæc veſtra Reſpub. detulit, vnus mihi gratißimus, & ſingularis fuit, quod vos, ex clarißimis ortos familijs, & omnibus virtutibus ac ſingulari quadam vrbanitate ornatos, meo ſeruitio deſtinauit: in quo cum ſciam vos omnes ita intentos fuiſſe, vt neque diligentiam, neque aßiduitatem, neque vrbanitatem maiorem in meos omnes deſiderare potuerim: cupio veſtra omnium cognomina deſcribi, mihique dari, vt perpetua ſit apud me meoſque omnes veſtri in me obſequij memoria. Zanæus cum gratias habuiſſet, regis manum eſt oſculatus, quem alij ſequuti ſunt, non ſine lachrymis. Poſthæc cum Rex miſſæ celebrationi intereſſet, Serenißimus Dux Venetorum cum Senatu, venit in regium palatium. Celebrata miſſa ad illum Rex conuerſus: Oblati mihi ſunt (inquit) princeps Serenißime, libelli ſupplices, vt ueniam conſequerētur nonnulli carcere veſtro detenti, quam per me ſe conſequi poſſe ſperant,

rant, & confidunt. Ego vero nulla in re huius florentiſſimæ Reipub. ſtatum perturbare cupiens, aut ordinem iudiciorum inuertere, eos libellos legato meo relinquo, vt eæ preces exaudiantur, quæ iuſtæ videbuntur: & ſi æquum eſt, aut ſaltem non pernicioſum veſtræ Reipub. in mei fauorem pœna illis remitatur. Tum Sereniſſimus princeps, noſtra (inquit) Reſpub. nihil magis deſiderat quam tuæ voluntati ac deſiderio ſatisfacere. Rex deſcendens ex cubiculo, omnibus excluſis, cum Duce Venetorum gondulam ſuam ingreſſus eſt: cogitet quiſque qui duorum ſummorum principum, & tantorum virorum ſermones eſſe potuerint. Sequebantur ſeptuaginta gondulæ quibus vehebantur Senatores, & aliæ quadragintã, in quibus erant iuuenes Veneti: omnes eodem modo ornatæ quo cum obuiam regi proceſſerant.. Diſcedentem regem tantis clamoribus, & bombardarum eiaculationibus ſunt proſequuti, vt viderentur non extraneum principem, ſed ſuum regem amittere: Ita illius regis humanitas, & facilitas omnium animos ad ſe rapuerat. Cum Lizzafuſinam appulliſſent, quinque milliaribus ab vrbe, dati regi vltimi amplexus, qui omnes uirtutes regias laudantes, et liberalitatem prædicantes contentos dimiſit, & vix ſuſtinuit dicere lingua uale. Ecce vero cum Dux gondulã ingredi vellet, vt reuerteretur, nouum prædicandæ liberalitatis regiæ argumentum: Nam a rege principi miſſus eſt adamas, maximi pretij ac valoris. Hunc dono dedit Duci in perpetuæ beneuolentiæ pignus. Poſt regis diſceſſum Dominus Ferrerius ſingulis qui regi inſeruierant dona dedit.

F I N I S.

In labore gloriã.